

Lembar Kerja Peserta Didik

LKPD

BAHASA JAWA

**KANGGE KELAS XI
SEMESTER I**

Antologi Taman
Cerkak



CAPAIAN PEMBELAJARAN

Pada akhir fase F, peserta didik mampu mengolah, menginterpretasi, menganalisis, dan mengidentifikasi informasi berupa gagasan, pikiran, perasaan, pandangan, arahan, atau pesan yang akurat dari membaca teks sastra citta cekak dengan memperhatikan kaidah bahasa Jawa.

ELEMEN : Membaca

- Peserta didik dapat menjelaskan pengertian unsur intrinsik cerita cekak.
- Peserta didik dapat menganalisis unsur intrinsik cerita cekak.

TUJUAN PEMBELAJARAN

Setelah mengikuti pembelajaran dengan mengembangkan kemampuan bernalar kritis, gotong royong, dan percaya diri melalui model pembelajaran Problem Based Learning (PBL) dan metode Student Teams Achievement Division (STAD), ceramah, diskusi, dan penugasan dengan menerapkan TPACK melalui media Flip Book, Live Worksheet, dan Quizziz, peserta didik dapat:

- Menjelaskan pengertian unsur intrinsic cerita cekak dengan tepat.
- Menganalisis unsur intrinsik cerita cekak dengan tepat.

FASE 1. ORIENTASI MASALAH

PERTANYAAN PEMANTIK

- Punapa para siswa sampun nate maos cerita cekak ?
- Menapa irah-irahan cerita cekak ingkang sampun nate dipunwaos siswa menika ?
- Cerita cekak kanthi tema menapa ingkang sampun nate dipunwaos dening para siswa ?
- Miturut para siswa, unsur cerita cekak menika kadadosan saking unsur menapa kemawon ?

PRE - TEST

Kangge mangertosi *kemampuan awal* para siswa saderengipun pasinaon, sumangga saged dipunwangsul pitakenan wonten link menika.
<https://quizizz.com/join?gc=83034082>



FASE 2. ORGANISASI PESERTA DIDIK

MATERI FAKTUAL

Tuladha Cerita Cekak ing Kalawarti Djaka Lodhang

26

Sekeliling No. 104 25/1/2022
Jawa Barat 10 Januari 2022

Cerita Cekak

Nini Klenyem :

Aku KUDU LUWUH NGATI-ATI



Stres...ayake, ngono yen lembang satuk, aku ya guman karo kenehane bocah-bocah satuk, sing apa-apa kok njur ngambang...maling...nelay... mangsa perkarane durung cetna. Wis ana tetung dina, pasien anyar iki dadi jejilahan, ing bangsal Kenanga, paparku dhines.

"Nyambak nekat badhe ngaku suster, ngobrol teng mangi ngeng njur sempetan kadih bae," ngono kandhane ibune sing nurugosi nalika aku ngepasi ngganti perbanne dwehwe.

"Lajeng perkawinan purapa, Bu?" aku nanyit.

"Boten ngertos, Sus. Sanjange remange awak kudu niku bubar regejane kadih pacare, sing pacare niku njur kesah manuk teng Jakarta. Emapen seminggu niku boten mibet kulyah."

Misangka perawat, aku ayem

barang dhokter ngendhi ya siki mung pepes karo baluk bundhan ning jero ora apa-apa. Aku yakin suk yen gip-e wis dibukak dwehwe mesthi enggal mari. Nalika durung semonggo seng rumah satuk, dwehwe anget mangen, kepeksane kudu dadekang kanti faten. Stres sajak abot. Wong angger tura mesthi ngidhar.

"Ningun...Ningun" ngono teras...bokenawa kudi undang-undange pacare. Barung wis genep sepuluh dina, dwehwe wis sadhar tenan. Ning yakul, dwehwe akenan, gedem mangon ning kudu njakul dufang. Somono nga wektune adus ya kudu aku kang ngidhar, nganti bali iki dititoni kancane perawat sing malih banjur macukake aku karo dwehwe, kandhane:

"E...c...Dina, Tamtomu pasienmu sing akenan kae wis

semester akhir lho... mangsa kulyah ing buhuk, suk lek luhus dadi penjacara, akeh lho dwehwe."

"Ah, ya embuh," sangsulaku karo ngulangi. Ning ya gene atiku mangkel-mangkel seneng yen dipacok-pacokake karo Tamtomu. Geneya atiku seneng yen digarap? Apa aku ya seneng karo dwehwe?

"Mangsi tahun baru, pacar baru ni, ya" ngono panyengese kancane yen aku lagi pas rampung ngaladihi Tomo. Apa bocah iki mujudake hadhian kanggo ing taun anyar sasi ngarep kuu? Sasawene iki aku rak durung nate pacaran, embuhlah, aku ora ngerti. Sing cetna yen aku durung ndulang apa nyibini dwehwe dina kuu, ranane kaya ana sing kurang. Aku rumangsa seneng yen cecedhakan karo dwehwe. Jare kancane kancane yen aku durung ketok, Tomo malah nakalake:

"Mana Mbak Dina?"

Satuk Tomo wis ajar mikul. Tamah aku sing dijajah dhuwunging yen dwehwe ajar mikul neng sajaban bangsal. Aku ya setya ngancani, yen ngepasi dhines, kudi rak ya mujudake tugas ing rumah satuk. Babar pisan aku ora wani takon apa-apa, kejaba mang ndedonga jroning ati, supaya dwehwe enggal pinaringan mari, lan banjur bali bali kulyah maneh.

Liyane kabeh tak pasrahake marang Gusti Kang Paring Urip.

Nalika tekan platform ing sangsore wi alamanadha kang ngrembuwung, Tomo ngajak lunggahan ing kursi taman, tak turuti. Karo mapan lungguh dwehwe kandha:

"Dih, Dina, matumawa ya, dene abamu wis kersa ngumali aku kanti gental, nganti aku bali wis ajar mikul."

Aku mangsuli nggedhekeke atine:

"Wis ta Mas Tomo, sabar. Sedheka maneh panjenengan rak bisa bali kulyah. Mula suk ra sah seneng ngidhar, luwih-luwih yen pengidhar lagi mangkel utawa nistare lagi peteng, mudhal gampang nemo kadhalan."

"Jenah pacarku kudi nggedhekeke sok Dih, mang

26

Sekeliling No. 104 25/1/2022
Jawa Barat 10 Januari 2022

Cerita Cekak



Kawit awan bulada katur, mendhureng jomblang ing alane kancane kancane banyu udan riwis-riwis. Udun gimis nedheh terdun ing pendarangan. Udun kapa-kapa amung nggathuk ing kagathuk panggonan jalaran ing papan iya katon padhang. Aneji bakal nyumgih ing papan iya. Udun gimis iki ora bakal nute.

Sinta lagi tata-tata ing jero kamar. Dwehwe ngompoli klabi banjur ngeluhake ing kuper. Ana karang kudu putang potong klabi sing wis kempet lan nedheh kuper. Fisik keneh dwehweke ing tas cilik. Wedhak, gincu, masker sai, parfum, lan piranti permainan awak didekake sij salaku cilik. Dhuwung warna abang iku ngidhar ing meja rias. Sinta gaje nyandhak dhampet ing banjur niki isine. Dhuwung ewon 20 lembar wis semekap, kudu pendhuthuk, SIM, STNK, kendharaan, kartu ATM, kartu kredit wis kempet. Dhuwung banjur dhuwung rapa. Dhuwung iki didekake ing tas cilik warna ungu. Sinta banjur nyandhak ponsel. Sadurunge didekake tas, ponsel dibukak nganti khatir apa utawa katek WA. Sinta nuli status kang isine nganti dene Sinta arep merajang Jakarta niti sego Sawunggadhi. Kancane kancane kang nyumgih ponsel Sinta lan Sinta ngono ngono nemoni ponsel kancane iki bakal bisa muga apa kang kudu dene Sinta. Ana kang langkung merche kagathuk kanti merche pakuks WA kanti nyandhak denga kango klematane Sinta. Sinta nemoni bali ana kang gati marang dwehwe. Bli ana kang gedem asung pangyugung kanti merche kagathuk. Ponsel dhuwung banjur didekake tas ungu.

"Bli kemun ya Sa?" pitakose Sinta marang adhine, Lisa, kang lagi kawat ngarep kamar Sinta.

"Bli, Mbak! Iki ayup-ayup marang satuk pa?" Lisa ngajak marang jero kamar Sinta, banjur ngajak ing dhuwung.

"Mongsi rada ngidhar dikul pa? mbak ora kudu kok."

"Ya wis, mengku ngidhar wae

yen wis arep marang. Lisa mangsi kang kamar ya?" Lisa merajang satuk dhuwung. Sinta kudu marang kancane dwehwe kancane Sinta lan Lisa jejuran. Lawang kamar amung katek sajati setengah meter, ing lawang kamar Lisa nuli Lisa Comel. Ora mang tulisan, ing ngisor tulisan iki uga ana pepasan templan foto lan gambar kembang. Kena manis iki lagi ngidhar remaja. Ing jero kamar uga katek templan foto lan gambar kembang kembang.

Sinta lan Lisa satemene dwehwe kancane kang padha. Kancane seneng marang telanduran kembang. Plataran omah diandhar kembang-kembang kang manawa-warna udu. Popak banget bepara kaya bakal kembang. Sinta lan Lisa telandhar ngumali lan ngopakeke telanduran kuu.

"Sa, ayup marang!" Sinta ngajak kuper lan nyumgih tas cilik koro kawat ngarep kamar Lisa.

"Ya, Mbak. Ayu daku ngidhar marang stasiun." Lisa sing lagi ngumgihake tembang kanti nyumgih kuper ngajak piranti sing seneng hebel meraj satuk pakuks banjur ngajak sweter rajat. Lisa tata-tata.

Mongsi rada ngidhar dikul pa? mbak ora kudu kok."

Ragasi dibukak. Lisa ngeluhake kuper ing bagasi, dene Sinta wis ngajak ing bagasi. Twer-dwer kendharaan singgihake plataran tumuju stasiun. Sore iki katurane terang. Lemah lan dalan aspal sing dibawak kudu nemoni tereng bubar udan.

Lumrah wong kenggon niti sego, siki lan kerti kithikan diti priksa dene petugas stasiun. Calon penumpang sing wis arep ing barisan niti priksa ora akeh. Sinta sing wis tekan stasiun banjur tumuju barisan kudi, dene Lisa bangsane niti.

Segar Sawunggadhi wis mapan ing peron 3. Kabeh ana 8 gerbong, kudu kicimot. Sinta nedheh ing gerbong 2 banjur tumuju kursi nomer 12D. Sajak pancen wektune ora meket anggoni Sinta.

tekan stasiun. Feling ora bali ana sepuke meraj Sinta mangsi jahal sego marang. Ora gantelan senew sego rumambak meraj rei wesi kang gipk amung satuk dina kagathuk kudu sego. Alon-alon sego singgihake stasiun Kutoarjo.

Sawangan sore iki wis rada katon peteng jalaran wis ngidhar wektu Magrib. Sinta mangsi Lisa nyumgih katek-katek lampu ing omah-omah utawa satuk kendharaan kang lumaku ing dalan gedhe. Yen mikul ing pagelaran utawa pakuks, kudu teteng katon peteng, kepara ora cetna.

"Permis...!" ana pawongan ngajak setelan klabi dhines lungguh ing lungku kenggon ngidhar. Ngajak ngajak ing tas kuper, nyumgih tas ireng cilik. Dene tas sing rada gedhe wis didekake ing bagasi.

Sinta nuli awak, miring se-thitik, meket kancane jendheh. Tangane ngidhar tas cilik banjur ngidhar ponsel. Satemene ora ana sing arep dibukake. Sinta mangsi quick warta ing internet banjur muga warta katek, embuh lu warta selebriti, utawa kesehatan, utawa fashion. Dhine ngajak ngidharake layar ponsel. Piranti memener marang layar. Kadhuk kancane umuk-umuk muga pawarta ing ponsel kuu.

Aku sing marani utawa satuk sing mikul?" suster satuk jero ponsel. Sinta ora mangsi. Telpon kangpung makpet. Sempaja dispet dening pi-yai ing telpon.

Sinta unjal ambegan dawa maneh. Donyane kaya-kaya rubuh lan ngidhar anggon. Lungsi sego sing dawa kudi kaya ngguguy marang dwehwe awch pangace. Suster kluksan sego sing njrit-njerit mikul wengi kaya jeric ati kang ngidhar. Sinta madet dadi reca. Rada sawetara, dwehwe amung mbegeg kancane.

"Apa aku ngajak sinamu?" Krisna ngidhar papan hanggih Sinta. Ora ana sangsulaku satuk wong wadon kuu. Satemene pengidhar ngidhar panggonan maneh, nangin Krisna wis lungguh ing jejere. Krisna mbacutake gunem sinambi ngidhar soklat. Soklat iki mirunggan kanggo sinamu. Aja dhuak."

Rada sawetara Sinta nyawang bungkus soklat kancane. Soklat kuu ngidharake marang telakan kangpung. Jalaran seneng ngidhar soklat, Krisna saben ngidhar dwehwe mesthi nggawa. Nganti ing sawijining dina, Krisna kudu kandhar anggon ngidhar Sinta. Kembang



"Saya membawa bekas coklat. Apakah mbak mau coklat?"

gagapan, banjur tumungul. "Sejatine, aku isin marang sampeyan, Mas Krisna," liir sawetara Sinta. Pangwangi adhi mendun lungguh waku kang uga kangpung. Tamam an kang wuwah

marang wong-wong kang bakal merajaku luh marang Jakarta. "Aku mudhun kene. Tulang dipengidhar. Aku malah ngidhar kabeh" Krisna ngidhar banjur ngidhar satuk papan hanggih Sinta.

FASE 2. ORGANISASI PESERTA DIDIK

MATERI KONSEPTUAL

Pangertosan Unsur Intrinsik Cerkak

Unsur intrinsik cerita cekak, inggih menika unsur ingkang wonten ing salebetipun cerita cekak.

Ingkang Kalebet Unsur Intrinsik Cerkak

1. Tema
2. *Latar* utawi *setting*
3. Alur (Plot)
4. Paraga
5. Wataking Paraga
6. *Sudut Pandang*
7. Piwulang luhur (*amanat*)

Materi ingkang langkung jangkep saged dipuntingali wonten ing *link bahan ajar* :
<https://heyzine.com/fli-p-book/73d06e8c9d.html>



FASE 3. PENYELIDIKAN INDIVIDU / KELOMPOK

GLADHEN KELOMPOK

PITEDAH GLADHEN

- Kadamela kelompok kanthi cacahipun 6 siswa ing saben kelompok.
- Lenggah kaliyan kanca satunggal kelompokipun lajeng nindakaken pirembagan.
- Kawaosna cerita cekak ingkang sampun kasamektakaken
- Kaanlisisna unsur intrinsik cerkak ingkang sampun katemtokaken wonten ing perangan pitakenan lan kaandharna pawadanipun.
- Satunggal kelompok anggenipun ngempalaken cekap satunggal kemawon ananging sedaya anggota kelompok kedah paring pamanggih.
- Anggenipun mangsuli sasaged-saged ngginakaken basa Jawi ragam krama.

FASE 3. MEMBIMBING PENYELIDIKAN KELOMPOK

GLADHEN

Kawaosen cerita cekak kanthi irah-irahan “*Kangen Pak Bon*” ing ngandhap menika lajeng kaanalisisna unsur intrinsik wonten ing cerita cekak menika saha pawadanipun!

Kangen Pak Bon

(Dening Sayekti Ardiyani)

Fikri bola-bali kerut irunge. Sanajan wis nganggo masker kanggo nutupi irunge, ambune kamar mandhi tembus tekan irung.

“Parah! Kamar mandhi iki ambune pesing banget! Mung rong dina Pak Bon ora mlebu, wis reged ngene. Hah, bocah-bocah ora tau nyiram sawise pipis pa?” sambate Fikri. “Iki nembe kamar mandhi siji, kamar mandhi liyane piye?”

Pak Bon, dadi tukang kebon lan tukang reresik ing sekolahe Fikri jenenge Pak Zaenuddin. Pak Bon wis rong dina ora nyambut gawe amarga lagi lara. Arep kepriye maneh yen Pak Bon ora langsung mlebu? pikir Fikri.

Kanthi upaya sing bisa ditindakake, Fikri pungkasane ambegan lega ing ngarep kamar mandhi. Rasane getun, kok wingi dheweke ora mlebu Pramuka tanpa izin. Sawise pelajaran, dheweke mulih. Fikri wis ora sabar ketemu Mbah Putri sing bakal teka lan nginep ing omahe wong tuwane. Ibu wis ngelingake Fikri supaya melu kegiatan Pramuka amarga Mbah Putri rawuh sore.

Sepur nembe tekan stasiun kira-kira tabuh 16.00 WIB. Fikri sing uwis kangen karo eyange, ngeyel yen dheweke bakal methuk Mbah Putri ing omah, mula dheweke kudu mulih luwih awal.

Lha, saiki Fikri getun amarga ibune bener. Fikri kudu ngenteni suwe nganti Mbah Putri rawuh. Amarga dheweke bolos Pramuka, dheweke dihukum ngresiki kamar mandhi mambu sing ditinggalake Pak Bon. Fikri lega amarga tugase wis rampung.

Dheweke lagi wae nyruput wedang putih saka botol sing digawa nalika ana pengumuman saka pengeras suara sekolah. Kabeh siswa didhawuhi guru gugur gunung ngresiki sekolah. Saben kelas mesthi resik amarga petugas piket sregep ngresiki. Nanging, platarane katon reged banget karo godhong sing sumebar. Mangsa iki kadhangkala nggawa angin kenceng satemah godhong-godhongan terus rontok. Apa maneh koridhor sing bledug kandel lan ruwang liyane sing ora didemek petugas piket. Tetanduran ing sakubenge pekarangan uga wis garing.

“Pancen susah yen Pak Bon lagi lara. Dadi kangen karo Pak Bon,” sambate Fikri. “Nembe lungguh ngaso, dikon resik-resik maneh,” raine mrengut.

“Ciyee...kangen...biasane ora tau nggatekake Pak Bon,” ujare Umar.

“Ewadene kanca-kanca ora kangen? Pak Bon lagi lara mung rong dina, sekolahe wis reget banget. Delengen kamar mandi, hiyy ambune ra karuan. Awake dhewe isih gumantung marang Pak Bon. Yen lara nganti pirang-pirang dina, kepiye dadine sekolahan?” pitakone Fikri.

“Iya, saiki awake dhewe rumangsa kelangan, biasane ora perduli. Pranyata Pak Bon nduweni peran gedhe ing sekolah iki,” ujare Yoga.

“Tugas Pak Bon ora beda karo guru. Tanpa wong-wong mau awake dhewe ora kuwat,” Umar kaget.

“Dhewe nembe ngrasa yen Pak Bon ora ana,” sambunge Fikri.

“Kepriye yen sore iki tilik Pak Bon,” saran Yoga.

“Bener kuwi, kas kelas bisa kanggo tuku oleh-oleh,” sambunge Rani, bendhahara kelas sing lagi ngrungokake ora adoh saka bocah-bocah mau.

“Sarujuk, budhal sekolah langsung mrana,” Umar sing dadi ketua kelas mutusake. Rampung rembugan, bocah-bocah banjur padha metu saka kelas kanggo gugur gunung.

“Lho kok Bapak boten rawuh, kula kangen Pak,” Umar miwiti nyapa Pak Bon sawise tekan omahe budhal sekolah.

“Bapak lara, vertigone kumat maneh. Ora bisa apa-apa. Piye sekolahe?” Pak Bon kaget karo tekane bocah-bocah.

“Wah semrawut, Pak. Menawi boten wonten Bapak, sekolahe reged, Pak,” sambate Fikri.

“Dingapura, insya Allah sesuk mlebu. Alhamdulillah wis mari,” kandhane Pak Bon.

“Nyuwun sewu Pak, kita asring kesupen lan boten perduli kalihan karesikan. Bapak boten rawuh, ketinggal benten sekolahan,” ujare Yoga.

“Dongakna supaya bapak ora lara maneh, bocah-bocah. Dadi bapak bisa ngurusi sekolah,” ujare Pak Bon.

“Nanging, aku uga njaluk tulung. Bocah-bocah uga duwe tanggung jawab kanggo njaga karesikan sekolah. Yen wis biasa ngopeni lan njaga lingkungan awake dhewe mesthi kepenak sinau.”

“Nggih Pak, janji badhe langkung nggatosaken karesikan,” kandhane bocah-bocah meh bebarengan.

“Hmm... maturnuwun wis teka, dadi tambah semangat bapak,” Pak Bon mesem seneng. Bocah-bocah uga seneng bisa tilik Pak Bon.*

(kamot ing Djaka Lodang No. 07 Taun 2022 kaca 28).



FASE 4. MENGEMBANGKAN & MENYAJIKAN HASIL KARYA

Kelompok :

Nama Anggota : 1.

2.

3.

4.

5.

6.

Identifikasi Unsur Intrinsik Cerita Cepak

1. Alur :

Pawadanipun:

.....

.....

2. Piwulang Luhur: (Kasebutna 6 kemawon)

a.

b.

c.

d.

e.

f.

FASE 4. MENGEMBANGKAN & MENYAJIKAN HASIL KARYA

Sumangga sesulih saking kelompok saged maosaken asiling pirembagan kelompok wonten ing ngajeng kelas.



FASE 5. ANALISIS & EVALUASI PROSES PEMECAHAN MASALAH

Kangge mangertosi seserepan para siswa sasampnipun nyinau bab unsur intrinsik cerita cekka wonten ing dinten menika, sumangga saged mangsuli pitakenan-pitakenan wonten ing *post-test* ingkang saged dipuntingali wonten ing *link* menika <https://quizizz.com/join?gc=81356757>

